

Προκόπης Παυλόπουλος: «Polexit»; Η Πολωνία στα πρόθυρα της εξόδου από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

**Σχόλιο
στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας
της 7^{ης} Οκτωβρίου 2021 για ένα ενδεχόμενο «Polexit»**

**του
Προκοπίου Παυλοπούλου
τέως Προέδρου της Δημοκρατίας
Επίτιμου Καθηγητή της Νομικής Σχολής
του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών**

Πρόλογος

Είναι πολλά τα «σημεία των καιρών», τα οποία δείχνουν ξεκάθαρα ότι, δυστυχώς, η Πολωνία –όπως, εξίσου δυστυχώς, και άλλες χώρες που κατέστησαν Κράτη-Μέλη την εποχή της «μεγάλης διεύρυνσης» το 2004, ιδίως δε η Ουγγαρία– θέλησε να προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση όχι τόσο γιατί αισθανόταν «κομμάτι» της «Ευρωπαϊκής Οικογένειας».

A. Όσο –και μάλιστα κατ’ εξοχήν– για λόγους «προστασίας» της από τις, βεβαίως κατά την γνώμη των ιθυνόντων της διαχρονικώς, «επιβουλές» της Ρωσίας εναντίον της. Με άλλες λέξεις, η Πολωνία ένοιωθε και πίστευε ότι ο «Ψυχρός Πόλεμος» δεν είχε ακόμη τελειώσει, ούτε είχαν, επομένως, «εξανεμισθεί» οι εξ αυτού προκύπτοντες «κίνδυνοι» εις βάρος της. Κατά τούτο, είναι επίσης πολλά τα κατά καιρούς παραδείγματα της εκάστοτε πολιτικής της, τα οποία αποδεικνύουν ότι ουδέποτε «εγκλιματίσθηκε» πλήρως στο γενικότερο πνεύμα της «Ευρωπαϊκής Οικογένειας» και, συνακόλουθα, ουδέποτε κατόρθωσε –ορθότερα δε ουδέποτε θέλησε πραγματικά– ν’ αποδεχθεί και να ενσωματώσει, στο ακέραιο, μεταξύ άλλων και το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο.

B. Σε αυτή την, σχεδόν πάγια, οφθαλμοφανώς «αιρετική» νοοτροπία της Πολωνίας ήλθε να βάλει «μεγάλη σφραγίδα», με σαφή και αυταπόδεικτη κυβερνητική καθοδήγηση κατά τα εκτιθέμενα στην συνέχεια, η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της, της 7^{ης} Οκτωβρίου

2021. Μια απόφαση «κόλαφος» για το κύρος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) και, κατ' ουσία, για την κανονιστική ισχύ αυτού τούτου του Ευρωπαϊκού Δικαίου *in globo* καθώς και της επ' αυτού ερειδόμενης Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης. Κατά βάθος, όμως, είναι μια απόφαση «κόλαφος» για το κύρος της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Απόφαση η οποία καθιστά, αυτοθρόως, την Πολωνία μια «ξένη» εντός του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος. Σε σημείο μάλιστα ώστε πολλοί σήμερα να διαβλέπουν ότι η Πολωνία έχει, με δική της «πρωτοβουλία» και υπαιτιότητα, ανοίξει την «πόρτα της εξόδου» από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάπως έτσι, το μεν «*Brexit*» προήλθε από ένα, περιπετειώδες αλλά και αμφιλεγόμενο, δημοψήφισμα. Το δε «*Polexit*» μπορεί να «δρομολογηθεί» με αφετηρία μια απλή δικαστική απόφαση, έστω και αν αυτή είναι «έργο», βεβαίως κατά κυβερνητική «παραγγελία», του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας.

I. Το ιστορικό: Όταν άρχισε η «μεγάλη κλίση» του δημοκρατικού «κατήφορου» της Πολωνίας.

«Εφαλτήριο» των κατά τ' ανωτέρω δραματικών εξελίξεων στην Πολωνία, που την φέρνουν σ' ευθεία «σύγκρουση» με την Ευρωπαϊκή Ένωση – και πρωτίστως με το ΔΕΕ – υπήρξε η λεγόμενη «*Μεταρρύθμιση της Δικαιοσύνης*» της, από το 2015 και ύστερα.

A. Όταν η Δικαιοσύνη καταντά «θεραπαινίδα» της Εκτελεστικής Εξουσίας.

Ήταν τότε που η Κυβέρνηση της Πολωνίας, επικαλούμενη –φυσικά εντελώς προσχηματικά– «*δυσλειτουργίες*» στην Δικαιοσύνη με την μορφή καθυστερήσεων και «*αδικαιολόγητων*» αντιδράσεων έναντι της κυβερνητικής πολιτικής, έφερε στο Κοινοβούλιο και κατάφερε να ψηφίσει σειρά διατάξεων, μέσω των οποίων η Εκτελεστική Εξουσία μπορούσε πλέον να επέμβει, ελεύθερα και χωρίς ουσιαστικό έλεγχο οιασδήποτε μορφής, σε πολλά από τα *interna corporis* της Δικαιοσύνης.

1. Η «μεταρρύθμιση» της οργάνωσης και λειτουργίας της Δικαιοσύνης.

Οι πιο προκλητικές από τις διατάξεις αυτές αφορούσαν την ίδρυση και οργάνωση ενός «πειθαρχικού οργάνου», εντός των κόλπων του Ανώτατου Δικαστηρίου της Πολωνίας. Οργάνου, του οποίου η λειτουργία είχε ως κύριο σκοπό την χειραγώγηση των δικαστικών λειτουργών κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας τους, κάθε φορά που το δεδικασμένο, το οποίο απέρρεε από τις αποφάσεις τους, θα μπορούσε ν' αμφισβητήσει την «νομιμότητα» των επιλογών της Εκτελεστικής Εξουσίας. Το πώς και γιατί το ως άνω «πειθαρχικό όργανο» ήταν, κυριολεκτικώς, «υποχείριο» της Κυβέρνησης της Πολωνίας προέκυπτε και από τον τρόπο επιλογής των μελών του αλλά και από το ότι δεν εθεσμοθετείτο τρόπος ελέγχου, δικαστικού ή έστω και άλλης μορφής, της διαδικασίας της προαναφερόμενης επιλογής. Άλλωστε το όργανο αυτό κρίθηκε, ως προς τον τρόπο συγκρότησής του και την σύνθεσή του, αντίθετο και προς τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με απόφαση του Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης του Ιουλίου 2021.

2. Οι διατάξεις για την συνταξιοδότηση των δικαστικών και των εισαγγελικών λειτουργών.

Ακόμη χειρότερα, με νόμο της 12^{ης} Ιουνίου 2017 η Κυβέρνηση της Πολωνίας αποφάσισε, ξαφνικά και αυθαιρέτως, την μείωση του ορίου της ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων και των εισαγγελικών λειτουργών. Όπως επίσης και την μείωση του ορίου ηλικίας πρόωρης συνταξιοδότησης των μελών του Ανώτατου Δικαστηρίου της Πολωνίας, στα 60 έτη για τις γυναίκες και στα 65 έτη για τους άνδρες, από τα 67 έτη που είχαν προηγουμένως καθορισθεί και για τα δύο φύλα. Επιπλέον, με τον ίδιο νόμο «εξουσιοδοτήθηκε» ο Υπουργός Δικαιοσύνης να παρατείνει, «κατά βούληση», το χρονικό διάστημα ενεργού

υπηρεσίας στο πλαίσιο λειτουργίας των τακτικών δικαστηρίων και πέραν των κατά τ' ανωτέρω, νέων, ορίων συνταξιοδότησης.

B. Η αντίδραση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όπως ήταν αναμενόμενο -δοθέντος ότι μια τέτοια «μεταρρύθμιση» της οργάνωσης και λειτουργίας της Δικαιοσύνης στην Πολωνία υπερέβαινε κάθε όριο που θέτουν οι διατάξεις του, πρωτογενούς μάλιστα, Ευρωπαϊκού Δικαίου αναφορικά με την Διάκριση των Εξουσιών και, επέκεινα, το Κράτος Δικαίου- προέκυψε σειρά προσφυγών ενώπιον του ΔΕΕ, ιδίως από πλευράς Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Για παράδειγμα:

1. Η απόφαση του ΔΕΕ της 24^{ης} Ιουνίου 2019.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε στο ΔΕΕ κατά της Πολωνίας, υποστηρίζοντας ότι οι προμνημονευόμενες «μεταρρυθμίσεις» της Κυβέρνησης της Πολωνίας έθιγαν ευθέως, μεταξύ άλλων, και το καθεστώς προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των δικαστικών λειτουργών των τακτικών δικαστηρίων και του Ανώτατου Δικαστηρίου της. Το ΔΕΕ, με την απόφασή του της 24^{ης} Ιουνίου 2019 (C-619/18) έκρινε ότι οι επίμαχες διατάξεις της πολωνικής νομοθεσίας παραβιάζουν, ευθέως, μεταξύ άλλων και τις διατάξεις του άρθρου 19 παρ.1 εδ. β' της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ), με βάση τις οποίες τα Κράτη-Μέλη οφείλουν να «καταστρώνουν» τα κατάλληλα ένδικα βοηθήματα και μέσα, που είναι αναγκαία για την διασφάλιση της δικαστικής προστασίας στους τομείς, οι οποίοι ρυθμίζονται από το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Και τούτο διότι στις περιπτώσεις αυτές ο Εθνικός Δικαστής είναι και Ευρωπαίος Δικαστής, «επιφορτισμένος» να εγγυάται την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Δικαίου κατά το γράμμα και το πνεύμα του, και ιδίως με τρόπο που να μην διακυβεύεται η συνοχή της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης. Συνοχή, την οποία τελικώς εξασφαλίζει το ΔΕΕ, μέσω της νομολογίας του, κατά τις διατάξεις του άρθρου 19 παρ. 1 εδ. α' της ΣΕΕ: «Το Δικαστήριο της

Ευρωπαϊκής Ένωσης εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των Συνθηκών».

2. Η απόφαση του ΔΕΕ της 5^{ης} Νοεμβρίου 2019.

Όμως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε στο ΔΕΕ κατά της Πολωνίας και κατά της ουσίας των ως άνω διατάξεων περί ορίων συνταξιοδότησης των δικαστικών λειτουργών, καθώς και περί της αρμοδιότητας του Υπουργού Δικαιοσύνης να παρατείνει, κατά βούληση, τα όρια αυτά. Το ΔΕΕ, με την απόφασή του της 5^{ης} Νοεμβρίου 2019 (C-192/18), έκρινε ότι οι διατάξεις αυτές έρχονται σε αντίθεση προς εκείνες του άρθρου 157 της Συνθήκης της Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και της οδηγίας 2006/54, οι οποίες καθιερώνουν από την μια πλευρά την αρχή της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία. Και, από την άλλη πλευρά, την αρχή της ίσης μεταχείρισης στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, το ΔΕΕ απέρριψε τον ισχυρισμό της Πολωνίας ότι οι θεσπιζόμενες, κατά τ' ανωτέρω, διαφορές ορίων συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών και γυναικών συνιστούν, δήθεν, μέτρα «θετικής δράσης». Με την ίδια απόφασή του το ΔΕΕ έκρινε και ότι οι «μεταρρυθμιστικές» διατάξεις που εξουσιοδοτούν τον Υπουργό Δικαιοσύνης να παρατείνει, δίχως κανένα έλεγχο, τα προμνημονευόμενα όρια συνταξιοδότησης είναι ευθέως αντίθετες προς το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή το ΔΕΕ, ακολουθώντας την γραμμή της προαναφερόμενης απόφασής του της 24^{ης} Ιουνίου 2019, έκρινε ότι μια τέτοια αρμοδιότητα του Υπουργού Δικαιοσύνης παραβιάζει τις διατάξεις του άρθρου 19 παρ. 1 εδ. β' της ΣΕΕ, για το ρυθμιστικό περιεχόμενο των οποίων έγινε λόγος αμέσως πιο πάνω.

II. Όταν το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας «υπερέβη τα εσκαμμένα» του Ευρωπαϊκού Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου.

Η «αντίδραση» της Κυβέρνησης της Πολωνίας εναντίον της ως άνω νομολογίας του ΔΕΕ –κατ’ αποτέλεσμα, η «αντίδρασή» της κατά της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης- δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «κεραυνός εν αιθρία». Οι «ιθύνοντες» στην Πολωνία, σ’ επίπεδο Εκτελεστικής και Δικαστικής Εξουσίας, είχαν ήδη δώσει πολλά και «απτά» «δείγματα γραφής» προκλητικής περιφρόνησης του Ευρωπαϊκού Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου στο παρελθόν, πρόσφατο και απώτερο. Πολλώ μάλλον όταν είναι βέβαιο, ότι τότε που θέσπισαν την επίμαχη «μεταρρύθμιση» για την οργάνωση και λειτουργία της Δικαιοσύνης γνώριζαν καλά την αντίθεσή της προς θεμελιώδεις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Και προέβησαν στο «εγχείρημα» αυτό με τρόπο που έδειχνε ότι επιζητούσαν, σχεδόν, την σύγκρουση με το ΔΕΕ και την Ευρωπαϊκή Ένωση, στο πλαίσιο ενός είδους θεσμικού και πολιτικού «ξεκαθαρίσματος λογαριασμών». Τα όσα επακολούθησαν εντός Πολωνίας «βεβαιώνουν του λόγου το αληθές».

A. Μια πρωτοφανής «μεθόδευση» εναντίον του ΔΕΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κυβέρνηση και Δικαιοσύνη στην Πολωνία –και δη στο επίπεδο του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας– προέβησαν σε μια πρωτοφανή «μεθόδευση» για να εκδηλώσουν την πλήρη αντίθεσή τους προς το ΔΕΕ και την Ευρωπαϊκή Ένωση, μ’ επίκεντρο την ιεραρχική, κανονιστικώς, σχέση μεταξύ του Ευρωπαϊκού και του Εθνικού Δικαίου. Και για την ακρίβεια, Κυβέρνηση και Δικαιοσύνη στην Πολωνία επέλεξαν τον δρόμο της «μετωπικής» σύγκρουσης με το ΔΕΕ, δείχνοντας ξεκάθαρα ότι μένουν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπό τους όρους που η Πολωνία θέλει να επιβάλει. Και το χειρότερο είναι ότι η Πολωνία εμφανίζεται ν’ αγνοεί, επιδεικτικώς, ότι τυχόν αποδοχή των όρων της αυτών οδηγεί, σχεδόν νομοτελειακώς, στην εκ θεμελίων υπονόμηση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και, επέκεινα, της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

1. Η «σκοτεινή» διαπλοκή μεταξύ Κυβέρνησης και Δικαιοσύνης.

Όλα ξεκίνησαν, εν προκειμένω, με πρωτοβουλία της Κυβέρνησης της Πολωνίας, ως εάν αυτή ήθελε να δείξει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ποιος έχει εκεί *«το πάνω χέρι»*. *«Αξιοποιώντας»* τις διατάξεις του πολωνικού δικαίου, ο Πρωθυπουργός της Πολωνίας Ματέους Μοραβιέτσκι –με αυτόκλητο *«χειροκροτητή»* τον γνωστό και *«διακηρυγμένο»* αντιευρωπαίο Πρωθυπουργό της Ουγγαρίας, Βίκτορ Όρμπαν– *«προσέφυγε»* στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας εναντίον του ΔΕΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και ζήτησε από το Δικαστήριο αυτό ν’ *«αποφανθεί»* ως προς το ποια είναι η κανονιστική ιεράρχηση μεταξύ Ευρωπαϊκού και Εθνικού Δικαίου, συγκεκριμένα δε μεταξύ Ευρωπαϊκού Δικαίου και Συντάγματος της Πολωνίας. Η προσφυγή αυτή είχε όλα τα χαρακτηριστικά μιας οφθαλμοφανούς –αλλά και αποκρουστικής, από πλευράς Διάκρισης των Εξουσιών και Κράτους Δικαίου– *«συμπαιγνίας»* μεταξύ Εκτελεστικής και Δικαστικής Εξουσίας στην Πολωνία. Και τούτο διότι είναι *«τοις πάσι»* γνωστό, *«intra»* και *«extra muros»*, ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας στερείται, τουλάχιστον ως προς την μεγάλη πλειοψηφία των μελών του, ανεξαρτησίας απέναντι στην Κυβέρνηση της Πολωνίας. Αρκεί να επισημανθεί ότι η Πρόεδρος του, Γιούλια Πζελέμπσκα, θεωρείται στενή συνεργάτης του Προέδρου του κυβερνώντος κόμματος (PiS) στην Πολωνία, του Γιαροσλάβ Καζίνσκι.

2. Μια αναμενόμενη «ετυμηγορία».

Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας ουδόλως δίστασε να επιβεβαιώσει, με σχεδόν *«πανηγυρικό»* τρόπο, το ότι δίκαιζε, εν προκειμένω, κατά κυβερνητική *«παραγγελία»*. Από τον Ιούνιο του 2021 συνεδρίασε τέσσερις φορές, όχι τόσο για το τι επρόκειτο ν’ αποφασίσει όσο για να διασφαλισθεί η μεγαλύτερη δυνατή πλειοψηφία υπέρ των κυβερνητικών *«επιθυμιών»*. Η *«δικαίωση»* των

κυβερνητικών «προσδοκιών» εκ μέρους του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας ήλθε, «επιτέλους», την 7^η Οκτωβρίου 2021, όταν μ' «ευρύτατη» πλειοψηφία (12 προς 2) όχι μόνον αποφάσισε ότι το Εθνικό Δίκαιο –και, συγκεκριμένα, το Σύνταγμα της Πολωνίας– υπερέχει του Ευρωπαϊκού Δικαίου, ακόμη και του πρωτογενούς. Αλλά και «πρότεινε» στην Κυβέρνηση της Πολωνίας την οργάνωση ενός είδους ειδικού συστήματος δικαστικού ελέγχου των ρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας, σε ό,τι αφορά την «συμφωνία» τους με το Σύνταγμα της Πολωνίας!

B. Τα «κρίσιμα» *obiter dicta* της απόφασης της 7^{ης} Οκτωβρίου 2021 του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας.

Η ως άνω απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας συνιστά μια μορφή «πολεμικού ανακοινωθέντος» κατά του ΔΕΕ, της νομολογίας του και, εν τέλει, του συνόλου του Ευρωπαϊκού Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου.

1. Η πλήρης ανατροπή ως προς τις σχέσεις μεταξύ Ευρωπαϊκού Δικαίου και Εθνικού Δικαίου από πλευράς ιεράρχησης της κανονιστικής τους ισχύος.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας ανέτρεψε πλήρως, ευθέως και απροκαλύπτως, τα ως σήμερα ισχύοντα στην Έννομη Τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κατ' αρχήν σχέσεις της με τις Εθνικές Έννομες Τάξεις, σύμφωνα με την νομολογία του ΔΕΕ. Υιοθετώντας ως μείζονα πρόταση του δικανικού του συλλογισμού το «δόγμα» της υπεροχής, σε γενικές γραμμές, του Συντάγματος της Πολωνίας, έκρινε τελικώς, σύμφωνα με το κυριότερο σκεπτικό του, ότι οι προαναφερόμενες, καταδικαστικές για την Πολωνία, αποφάσεις του ΔΕΕ δεν είναι δεσμευτικές εντός της Έννομης Τάξης της Πολωνίας. Και τούτο, διότι οι αποφάσεις αυτές του ΔΕΕ παρεμβαίνουν «αυθαιρέτως» στο πολωνικό σύστημα οργάνωσης και λειτουργίας της Δικαιοσύνης, παραβιάζοντας την κατά τ' ανωτέρω

αρχή της υπεροχής του Συντάγματος της Πολωνίας έναντι του Ευρωπαϊκού Δικαίου, κυρίως στους τομείς του Κράτους Δικαίου και του κανόνα της διατήρησης της κυριαρχίας της Πολωνίας στο πλαίσιο της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Επιπλέον, και όπως προεκτέθηκε, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας έκανε ένα ακόμη βήμα προς την κατεύθυνση της αμφισβήτησης της υπεροχής του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Και το έπραξε, όπως επισημάνθηκε, «*προτείνοντας*» στην Κυβέρνηση της Πολωνίας την οργάνωση ειδικού συστήματος ελέγχου της «*συνταγματικότητας*» -πάντα με βάση το Σύνταγμα της Πολωνίας- των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης, οι οποίες περιλαμβάνονται στους κανονισμούς, τις οδηγίες και σε όλες τις συναφείς αποφάσεις των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και αυτό, διότι κατά το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας οι αρμοδιότητες, σε ό,τι αφορά την δόμηση και λειτουργία του συστήματος οργάνωσης της πολωνικής Δικαιοσύνης, δεν μεταφέρθηκαν στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης –άρα ούτε στο ΔΕΕ– κατά την προσχώρηση της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο «*ισχυρισμός*» αυτός του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας οδηγεί, μεταξύ άλλων, και στο πρωτόγνωρο και απολύτως άτοπο συμπέρασμα, ότι η Δικαστική Εξουσία στην Πολωνία δικαιοδοτεί δίχως κανένα έλεγχο από πλευράς ΔΕΕ, ακόμη και όταν ερμηνεύει και εφαρμόζει αυτό τούτο το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, πρωτογενές και παράγωγο. Ήτοι ακόμη και όταν δικαιοδοτεί ως δικαστικό όργανο, εξουσιοδοτημένο από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την εξασφάλιση της κανονιστικής εμπέδωσης των ρυθμίσεών της.

2. Οι αντιδράσεις και οι συνέπειες.

Οι αντιδράσεις κατά της απόφασης αυτής του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας υπήρξαν και άμεσες και οργισμένες, όπως ήταν άλλωστε αναμενόμενο. Κυρίως δε οι αντιδράσεις από πλευράς Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ιδιαίτερη όμως σημασία έχουν

οι «*εξ οικείων*» αντιδράσεις εντός Πολωνίας, όπως π.χ. εκείνη του γνωστού, έγκριτου, καθηγητή του Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, Ρόμπερτ Γκρέστοακ. Είναι χαρακτηριστικό –και άκρως αντιπροσωπευτικό της αγωνίας των σοβαρών παραγόντων της, *lato sensu*, δημόσιας ζωής στην Πολωνία– το ότι ο Ρόμπερτ Γκρέστοακ επισήμανε πως το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας, με την κατά τ' ανωτέρω απόφασή του, δεν δημιουργεί απλώς ένα «*χάσμα*» μεταξύ Βρυξελλών και Βαρσοβίας. *A fortiori*, βυθίζει, κυριολεκτικώς, την Πολωνία σε μια «*μαύρη τρύπα*» εντός του πολιτικού και θεσμικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. «*Μαύρη τρύπα*», η οποία σηματοδοτεί την αρχή ως και της εξόδου της Πολωνίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και με δεδομένο το γεγονός ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας είναι, όπως ήδη τονίσθηκε επανειλημμένως, «*πειθήνιο όργανο*» στα κελεύσματα της Κυβέρνησης της Πολωνίας, το ζήτημα είναι αν το διαφαινόμενο «*Polexit*» θα οφείλεται, τελικώς, όχι στην βούληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά στην ίδια την Κυβέρνηση της Πολωνίας. Η οποία, με αυτό τον «*χονδροειδή*» –θεσμικώς και πολιτικώς– τρόπο, μάλλον άνοιξε, με δική της αποκλειστικώς πρωτοβουλία και υπαιτιότητα, την πόρτα της εξόδου της Πολωνίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επίλογος

Ανεξάρτητα όμως από τις επιπτώσεις για την ίδια την Πολωνία –η οποία φέρει, στο ακέραιο, την ευθύνη των πεπραγμένων της ως προς την άκρως αμφίβολη, πλέον, Ευρωπαϊκή της προοπτική– το μείζον ζήτημα είναι ότι η απόφαση της 7^{ης} Οκτωβρίου 2021 του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Πολωνίας «*βάλλει ευθέως*», όπως ήδη τονίσθηκε και τεκμηριώθηκε, κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο μέτρο που υπονομεύει, χωρίς περιστροφές, μεταξύ άλλων την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και, επομένως, την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.

A. Όπως έχω προσφάτως επισημάνει, κατ’ επανάληψη –βλ., ιδίως, το άρθρο μου για την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (“*Conseil d’Etat*”) της Γαλλίας της 21^{ης} Απριλίου 2021 (in Constitutionism.gr, 16.6.2021)– τον «ολισθηρό» αυτό δρόμο μιας μορφής επικίνδυνης σύγκρουσης μεταξύ Ευρωπαϊκού και Εθνικού Δικαίου και της συνακόλουθης αμφισβήτησης της δικαιοδοσίας του ΔΕΕ δεν τον «άνοιξε» πρώτο το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας. Είχαν προηγηθεί, ιδίως, αφενός το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (BVerfG), κυρίως με την απόφασή του “*Weiss*”, της 5^{ης} Μαΐου 2020. Και, αφετέρου, το Συμβούλιο της Επικρατείας της Γαλλίας (“*Conseil d’Etat*”), κυρίως με την απόφασή του “*French Data Network et autres*”, της 21^{ης} Απριλίου 2021. Και δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαίο το γεγονός ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας εξέδωσε την επίμαχη απόφασή του –μετά πολλές διασκέψεις, όπως ήδη διευκρινίσθηκε– την 7^η Οκτωβρίου 2021. Δηλαδή όταν είχαν ήδη «σύρει τον χορό» της αμφισβήτησης του Ευρωπαϊκού Δικαίου και της δικαιοδοσίας του ΔΕΕ δικαστήρια, οπωσδήποτε αδιαμφισβήτητης θεσμικής «βαρύτητας», όπως το BVerfG και το «*Conseil d’Etat*».

B. Τώρα, λοιπόν, που η «καταιγίδα» έχει πλέον ξεσπάσει πάνω από το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα, «πλήττοντας» την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, και επειδή είναι πια κάτι παραπάνω από προφανές ότι πολλά Ανώτατα Δικαστήρια Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι –κάθε άλλο– διατεθειμένα ν’ ανοίξουν έναν ειλικρινή και παραγωγικό νομολογικά διάλογο με το ΔΕΕ για την διασφάλιση της συνοχής της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης, καθίσταται, δίχως αμφιβολία, φανερό και το εξής: Όσο η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν διαθέτει, στην βάση και στην κορυφή της Έννομης Τάξης της, ένα «*Ευρωπαϊκό Σύστημα*» -δηλαδή έναν Καταστατικό Χάρτη αυξημένης τυπικής ισχύος, κατά το παραδοσιακό πρότυπο των Συνταγμάτων των Κρατών-Μελών- η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση θα κάνει «βήματα σημειωτών». Ίσως δε, ακόμη χειρότερα,

ακολουθήσει μια πορεία -μοιραίας εκ των πραγμάτων- οπισθοδρόμησης. Είναι γνωστό, βεβαίως, πόσο δύσκολο εμφανίζεται σήμερα το εγχείρημα θέσπισης ενός, οιονεί τυπικού, «*Ευρωπαϊκού Συντάγματος*». Αν όμως δεν αναλάβουμε την ιστορική ευθύνη πραγμάτωσης ενός τέτοιου εγχειρήματος, μένοντας στους δισταγμούς -πολλές φορές καθαρά υποκριτικούς- περί, δήθεν, «*ανυπέρβλητων δυσχερειών*», τότε θα φέρουμε, συλλογικώς και αναλόγως, το βάρος της οριστικής εγκατάλειψης του «*οράματος*» της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Ας αναλογισθούμε δε και τούτο: Αν οι «*πατέρες*» της δημιουργίας, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, των τότε «*Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*», με τελικό στόχο την πλήρη Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, είχαν αντίστοιχους δισταγμούς, τότε ουδέποτε η δόμηση της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης θα είχε επιτευχθεί. Απλώς θα παρέπεμπε, μεταφορικώς, και υπό αμιγώς ιστορικούς όρους, στον κατά την γραμματική και το συντακτικό «*υποθετικό λόγο του απραγματοποίητου*».